

ЩОДО ПИТАННЯ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ, ВЧИНЕНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Руслан Леонідович ЯРЕМЧУК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0004-8288-0765>*

Вбивство відноситься до числа найбільш небезпечних діянь, наслідком якого є заподіяння смерті людини. Цей різновид злочину завжди перебуває в центрі уваги криміналістів, оскільки процес його розслідування в багатьох випадках супроводжується суттєвими труднощами.

Серед різних видів убивств, факти яких щорічно реєструють в Україні, істотну частку займають умисні вбивства, вчинені з використанням вогнепальної зброї. Так, якщо у довоєнному 2021 році їх було зареєстровано 36 випадків, то у 2022 році вже 247. У 2023 було обліковано 909 таких кримінальних проваджень. Як бачимо, в умовах воєнного стану в Україні відбувається вибухове зростання випадків реєстрації таких злочинів, яке триває. Насамперед це зумовлено безпосередньо умовами активних бойових дій і значним зростанням доступу до вогнепальної зброї у населення, масовим набуттям громадянами навичок користування такою зброєю та іншими обставинами, які викликані війною. Разом з цим динаміка зростання випадків реєстрації зазначеної категорії вбивств зумовлює потребу приділення їм особливої уваги як з боку правоохоронних органів, так і у науковій сфері в контексті формування оновлених методичних рекомендацій.

Проблеми розслідування умисних вбивств завжди привертали значну увагу в криміналістичній науці. Вони були предметом дослідження багатьох науковців. Загальні теоретичні засади криміналістичної методики закладені у працях В.А. Журавля, О.Н. Колесніченка, В.П. Колмакова, В.С. Кузьмічова, Є.Д. Лук'янчикова, В.В. Тіщенко, В.Ю. Шепітька, Б.В. Щура, В.П. Корж, Г.А. Матусовського, В.О. Малярової, В.В. Лисенка, О.В. Пчеліної, Р.Л. Степанюка та інших авторів. Різні аспекти розслідування вбивств досліджували О.О. Андреев, Р.Х. Бічурін, І.В. Борисенко, В.І. Бояров, В.О. Коновалова, В.В. Польщиков, Є.А. Галагуря, О.С. Саїнчин, В.А. Синчук, Т.О. Ганжа, О.Ю. Булукув, А.О. Шульга та інші вітчизняні науковці. Окремі дослідження були присвячені методиці розслідування вбивств, учинених з використанням вогнепальної зброї (В.С. Бондар, 2013; В.О. Гусева, 2021) і вибухових пристроїв (В.І. Воронін, 2019). Разом з цим ці дослідження не вирішують всього спектру проблем в даній сфері, оскільки були виконані ще до початку широкомасштабної агресії проти України і тому не враховують особливостей умов воєнного стану.

Таким чином, незважаючи на дослідження багатьох аспектів методики розслідування вбивств, окремого комплексного дослідження криміналістичної характеристики та специфіки розслідування умисних вбивств, вчи-

нених в умовах воєнного стану, в Україні не проводилося. Варто врахувати, що висновки та пропозиції авторів, які були сформульовані раніше, засновані на аналізі слідчої та судової практики мирного часу. Крім того, необхідно зазначити, що, зважаючи на надзвичайну гостроту проблеми в практичному сенсі, існуючих наукових рекомендацій з розслідування вбивств недостатньо.

Ще одним вагомим аспектом, який актуалізує вивчення даної проблематики, є потреби слідчої практики. Зі зрозумілих причин до 2022 року слідчі, прокурори, працівники оперативних підрозділів та інші правоохоронці не мали належного досвіду організації та здійснення досудового розслідування в умовах воєнного стану. Після початку активної фази війни в обігу з'явилась велика кількість вогнепальної зброї різних систем, у тому числі тієї, яка раніше правопорушниками не застосовувалась. Закономірно, що, зважаючи на ці обставини, практичні працівники стикаються з суттєвими труднощами безпосередньо в практичній діяльності, і це потребує формування нових методико-криміналістичних рекомендацій, спрямованих на поліпшення ситуації.

Сукупність зазначених обставин свідчать про актуальність, теоретичну та практичну значущість дослідження проблеми розслідування. Методика розслідування умисних вбивств, пов'язаних з використанням вогнепальної зброї в умовах війни, представляє собою багато структурну систему теоретично-обґрунтованих положень та значимих практичних рекомендацій в частині розв'язання завдань, які стають перед слідчим органом досудового розслідування в рамках кримінальних проваджень окресленої категорії. Зокрема, мова йде про вирішення наступних завдань:

1. Розробка криміналістичної характеристики умисних вбивств, вчинених з використанням вогнепальної зброї в умовах воєнного стану, а саме:

- визначення типових ознак вогнепальної зброї та боєприпасів до неї як засобів учинення вбивств в умовах воєнного стану;
- характеристики особи злочинця та типових ознак особи потерпілого;
- вивчення способів вчинення умисних вбивств, вчинених з використанням вогнепальної зброї в умовах воєнного стану;
- вивчення специфіки слідчої картини даного різновиду злочину.

2. Визначення специфіки висунення загальних і окремих слідчих версій у кримінальних провадженнях про умисні вбивства, вчинені з використанням вогнепальної зброї в умовах воєнного стану.

3. Розробка дієвих рекомендацій щодо планування розслідування злочинів даного виду як на початковому, так і наступному етапах (формулювання типових слідчих ситуацій та відповідних алгоритмів розслідування).

4. Аналіз особливостей проведення слідчих (розшукових) дій, під час розслідування злочинів досліджуваної категорії.

5. Визначення підстав та порядку проведення судово-медичної, молекулярно-генетичної, судово-психіатричної, криміналістичних та інших видів експертиз під час розслідування умисних вбивств, вчинених з використанням вогнепальної зброї в умовах воєнного стану.

Таким чином, науково-обґрунтовані рекомендації можуть знайти своє успішне застосування в практиці слідчих та оперативних підрозділів Наці-

ональної поліції України щодо розслідування умисних вбивств, вчинених з використанням вогнепальної зброї в умовах воєнного стану. Цьому передуватиме розробка криміналістичної характеристики умисних вбивств, виокремлення та систематизації криміналістично значимих класифікаційних підстав упорядкування кримінальних правопорушень, вчинених з використанням вогнепальної зброї в умовах воєнного стану, розробки рекомендацій з організації розслідування таких злочинів, удосконалення та розвитку положення щодо алгоритмів їх розслідування і тактичних особливостей проведення окремих процесуальних дій і використання спеціальних знань.